

Laitilan ilmasto-ohjelmassa 2025–2030 esitettyjen toimenpiteiden jatkotoimien toimeenpanosuunnitelma

Marja-Liisa Mutka
Syksy 2025

Sisällysluettelo

Keskeiset toimenpiteet.....	3
1 LIIKKUMINEN JA LIIKENNE	5
1.1 Pyöräilyolosuhteiden lisääminen ja pyöräväylien kehittäminen	5
1.2 Fossiilisella käyttövoimalla liikkumisen vähentäminen	6
1.3 Vaihtoehtoisten käyttövoimien käytön edistäminen	7
2 ENERGIA JA KIINTEISTÖT	7
2.1 100 % uusiutuvaa sähköä kunnan kiinteistöissä	7
2.2 Uusiutuvan energian tuotannon lisääminen.....	8
2.3 Energiatehokkuuden parantaminen ja energian käytön tehostaminen/vähentäminen	8
3 KESTÄVÄ KULUTUS JA VIESTINTÄ.....	8
3.1 Hankintojen kestävyys edistäminen	8
3.2 Aktiivisen viestinnän lisääminen sekä sidosryhmien osallistaminen ilmasto- ja ympäristötyöhön viestinnän keinoin.....	9
4 KESTÄVÄ MAANKÄYTTÖ JA KAAVOITUS	10
4.1 Kunnan omistamien metsien hiilinielujen kasvattaminen.....	10
4.2 Puurakentamisen suosiminen	10
4.3 Kunnan alueen muiden metsien hiilinielupotentiaalin kasvattaminen	10
4.4 Ilmastoriskien huomiointi maankäytössä ja kiinteistönhoidossa	11
4.5 Luonnon monimuotoisuutta ja hiilinieluja tukeva kaavoitus	11
4.6 Luonnon monimuotoisuutta lisäävien käytänteiden edistäminen.....	11
5 ILMASTOVIISAS TOIMINTAYMPÄRISTÖ, VÄHÄHIILINEN ELINKEINORAKENNE JA TEOLLISUUS	12
5.1 Yhteistyöhankkeet teollisuuden hiilineutraaliuden edistämiseksi	12
5.2 Maatalouden päästövähennysten ja hiilensidonnallisuuden edistäminen	12
6 VESISTÖJEN HYVINVOINNIN JA HIILINIELUN TOIMIMISEN VAHVISTAMINEN ..	12
6.1 Vesistöjen hyvän ekologisen tilan turvaaminen ja heikentyneiden vesistöjen tilan parantaminen	12
7 RAVINNEVALUMIEN EHKÄISEMINEN.....	13
7.1 Ravinnevalumia ehkäisevien hyvien käytänteiden jalkauttaminen kunnan alueen maatalousyrittäjien keskuuteen	13
7.2 Kaupungin omistamien peltolohkojen ravinnevalumien vähentäminen ja ehkäisy	13
8 Ilmasto-ohjelmassa kohdassa 8 esitetyt ehdotukset jatkotoimiksi	13
Liite 1. Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelma 2021	15
Liite 2. Ehdotukset hiilivarastojen suojelemiseksi ja luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi	19
Liite 3. Perinnemaisemien ja -biotooppien suojeleminen sekä niittyjen perustaminen	21
Liite 4. Lähiluontokohteet Laitilassa.....	23

Tämä ilmasto-ohjelman toimenpiteiden tarkempi suunnitelma ja työnjaon selkiyttäminen on tehty syksyllä 2025 Hinku-rahoituksella. Suunitelmasta on jätetty pois ne tavoitteet, joiden toteuttamiseen tarvitaan kaupungin päätöksenteon ylittävää yhteistyötä.

Kunnan kokonaispäästöt ovat vähentyneet 5 % vuodesta 2022 vuoteen 2023. Koko maan keskiarvo oli -9 %. Vuonna 2023 päästöjen määrä asukasta oli 8,4 tCO₂e, kun koko maan keskiarvo oli 4,9. (https://paastot.hiilineutraalisuomi.fi/#fi_kunta400.) Laitilan pitää tehostaa ilmastotoimiaan!

Keskeiset toimenpiteet

- Koska ohjelman toimeenpano vaatii liikenteen, maatalouden ja energiankäytön aiheuttamien ilmastopäästöjen vähentämistä ja hiilinielujen lisäämistä yhteistyöllä, tarvitaan laaja-alainen Hinku-työryhmä. Vuonna 2025 ei ole pidetty yhtään kokouksta, koska ryhmää ei ole. Ryhmän luonteva koollekutsuja on ympäristöpäällikkö.
- Ohjelmaan on kirjattu, että ”Ilmasto-ohjelman etenemistä seurataan tavoitteille asetetuilla indikaattoreilla”. Kaupunki päättää, että Hinku-työryhmä seuraa ja raportoi tavoitteiden toteutumista.
- Johtoryhmä päättää kirjata talousarvioon sitoutumisen ilmasto-ohjelman tavoitteisiin.
- Tunnistetaan ilmatoriskit ja laaditaan sopeutumissuunnitelma sekä lisätään ne myöhemmin talousarvion riskienarviointiosioon.
- Kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi kaupunki suhtautuu kriittisesti teollisuuteen, joka käyttää fossiilista energiaa.
- Ilmasto-ohjelmassa on hyväksytty tavoite *Vesistöjen hyvän ekologisen tilan turvaaminen ja heikentyneiden vesistöjen tilan parantaminen*. Kaupunkisuunnittelussa tunnistetaan toiminnot, jotka aiheuttavat vesistöjen kuormitusta, mukaan lukien myös hulevedet.
- Kaupunki päättää, että metsäsuunnitelmassa luovutaan uudisojituksesta ja maanmuokkausta vähennetään, näin suojellaan hiilivarastoja. Siellä, missä se on

mahdollista, luovutaan avohakkuista ja otetaan käyttöön jatkuvan kasvatuksen menetelmä. Hakkuista ei tehdä pesimäaikaan keväällä ja kesällä, jolloin myös maapohja on herkempää metsäkoneiden aiheuttamille vaurioille. Kaupungin omalla suojelupäätöksellä suojeltavat kohteet merkitään metsäsuunnitelmaan kiinteistöittäin lisätietoja-kohtaan, jotta ne suunnitelmaa päivitettäessä siirtyvät mukana. Suunnitelmaan lisätään tavoite ravinneneutraalista lannoittamisesta, ravinnevalumien vähentämiseksi.

- Hiilivarastoa ylläpidetään jättämällä kaupungin omistamissa metsissä yli 100-vuotiaat puut kaatamatta. Vanhoihin puihin on vuosien kuluessa varastoitunut enemmän hiiltä kuin saadaan aikaan uusia puita istuttamalla.
- Otetaan tavoitteeksi puiden, pensaiden ja perennojen istuttaminen vuosittaisena työnä. Tehdään istutuksista mikrometsiä, jolloin tarve nurmikon leikkuulle ja lehtien korjaamiselle vähenee. Osasta jatkuvasti leikattavista nurmikentistä annetaan muodostua kukkaniittyjä. Istutusten lisääminen aloitetaan päiväkotien pihasta, jolloin lisätään varjoja ja virikkeellisyttä. Istutuksia lisäämällä kasvatetaan hiilinieluja ja lisätään monimuotoisuutta.
- Toimialat jatkavat *Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelman 2021* toimenpidesuunnitelman toteuttamista. Ohjelmassa esitetyt toimenpiteet on esitetty muokattuina ja tiivistettyinä tämän työn liitteenä (liite 1).

1 LIIKKUMINEN JA LIIKENNE

1.1 Pyöräilyolosuhteiden lisääminen ja pyöräväylien kehittäminen

1) Koulumatkaliikkuamiseen kannustaminen, sujuvuuden ja turvallisuuden lisääminen.

Tämä toimenpide on suunniteltu *Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelmassa 2021*, kohdassa 8 Koulujen ympäristöjen turvallisuuden parantaminen ja 12 Koulumatkaliikkuamisen asennekampanjan toteuttaminen. Edistämishjelman tekstiä on muokattu tätä työtä varten ja vastuutahoja täsmennetty.

Koulujen ympäristöjen turvallisuuden parantaminen (kohta 8)

Kaupungin liikenneturvallisuustyöryhmä esittää, että teknisen toimen kiinteistöhuolto ja rehtorit yhteistyössä vähentävät saattoliikennettä ja rauhoittavat autoliikennettä koulujen välittömässä läheisyydessä. Vastuutahot yhdessä parantavat Urheilutien ylityksen turvallisuutta.

Toteutusaikataulu: 2022→

Koulumatkaliikkuamisen asennekampanjan toteuttaminen (kohta 12)

Koulut toteuttavat asennekampanjan erityisesti alakoulujen oppilaille ja heidän vanhemmilleen sekä kannustavat oppilaita ja heidän vanhempiaan aktiiviseen koulumatkaliikkuamiseen.

Toteutusaikataulu: Jatkuvaa työtä

2) Erilaiset pilotoinnit (esim. sähkötaakkapyörä, johon 6 lasta kyytiin kokeiluun: ”muksubussi”)

Sivistysjohtajan viranhaltijapäätös §113 Hankintapäätös kahdesta sähköavusteisesta lastenkuljetuspyörästä, LAIDn-2025-380. 31.10.2025.

Päätös: ”Päätän, että Laitilan kaupunki hankkii kaksi sähköavusteista lastenkuljetuspyörää - - ”.

Näiden toimepiteiden lisäksi ryhmä paljon pyöräileviä kaupunkilaisia laati oheisen, pyöräilijän kannalta tärkeimpien toimenpiteiden ehdotuksen.

Pyöräilyn on oltava luontevaa, turvallista ja joutuisaa!

1) Yhdistetyiksi pyörä- ja jalankulkuteiksi tarkoitetut väylät on merkittävä selvästi ja ymmärrettävästi liikennelain edellyttämällä tavalla. Epävarmuus siitä, missä saa tai pitää ajaa tai missä pyörätie jatkuu, aiheuttaa sekavuutta, hidastaa matkaa ja tuottaa vaaranpaikkoja.

2) Tien ylitykset lisäävät turvattomuutta ja hidastavat kulkua. Varsinkin pääväylät on suunniteltava niin, että tien ylityksiä tulee mahdollisimman vähän. Esim.

Tanhuantiella Syttyäntien ja Välimetsäntien välillä pyörätie vaihtaa tarpeettomasti

puolta kaksi kertaa.

3) Pää- ja aluereitit on paikoin tarkistettava vastaamaan pyöräliikenteen todellista tarvetta. Uusi suunnitelma on tehtävä pyöräilijöiden kanssa.

4) Kaupungin kiinteistöjen ja kauppojen eteen tarvitaan runkolukittavat telineet. Telineet, joihin polkupyörä kiinnitetään etupyörästä, eivät sovi kaikille pyörille ja aiheuttavat pyörän rikkoutumisvaaran.

5) Pyritään vaikuttamaan Ely-keskukseen pyöräteiden lisäämiseksi.

1.2 Fossiilisella käyttövoimalla liikkumisen vähentäminen

1) Toimivien bussiyhteyksien edistämistoimet ja vaikuttaminen

Tämä toimenpide ei kuulu nyt valmisteilla olevaan kuntastrategiaan. Kylien välisen liikenteen edistämällä voidaan vähentää yksityisautoilua lyhyillä matkoilla ja sitä kautta kaupungin ilmastopäästöjä. Kaupungin väestöstä 8 336 asuu maaseudulla. Näistä 2 176 on yli 65-vuotiaita, jotka olisivat tämän palvelun suurin kohderyhmä. (stat.fi.)

2) Etätyön lisääminen ja työtilojen tarjoaminen

Kaupungin työntekijöiden etätyöohjeessa (LAITILAN KAUPUNGIN ETÄTYÖOHJE 2025) todetaan, että

”Etätyö voi olla säännöllistä tai lyhytkestoista (epäsäännöllistä). Säännöllisessä etätyössä etätyöpäivä tehdään ennakkoon sovittuun säännölliseen rytmiin mukaan (esim. tiettyinä viikoppäivinä tai tietty määrä päiviä viikossa). Säännöllisestä yli kuukauden kestävästä etätyöstä tehdään kirjallinen sopimus ... Työnantaja harkitsee etätyön käyttömahdollisuudet aina työtehtävien ja toiminnan näkökulmasta ottaen huomioon myös henkilöstön yhdenvertaisen ja tasapuolisen kohtelun.”

Tietohallinto pyrkii tarjoamaan etätyön mahdollistavat välineet ja laitteet, jolloin tarve matkustamiselle työpaikan ja kodin välillä vähenee.

Kaupunki ei ole lisäämässä etätyön tekemistä. Kuntalaiset voivat varata kirjastosta työhuoneen tai erillisen äänieristetyt työtilat etätyön tekemistä varten. Kaupunki suunnittelee kaupungintalon alakerrasta Kelan toimipisteeltä vapautuvia tiloja etätyötiloiksi.

3) Lähipalveluiden saatavuuden turvaaminen

Tämä toimenpide on suunniteltu *Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelmassa 2021*, kohdassa 1 Kävelyn ja pyöräliikenteen tukeminen yhdyskuntarakennetta tiivistämällä

Kaupunkisuunnittelija ottaa kaavoituksessa huomioon kävelyn ja pyöräliikenteen edistämistavoitteet siten, että päivittäiset palvelut sijaitsevat kävely- ja pyöräilyetäisyydellä.

Toteutusaikataulu: Jatkuvaa työtä

1.3 Vaihtoehtoisten käyttövoimien käytön edistäminen

1) Sähköautojen ja biokaasun jakeluverkoston kehittäminen, infraan liittyvät selvitykset ja toteuttaminen

Kaupungin kiinteistöjen pihalla olevat latauspisteet, joissa yhdessä pisteessä on kahden auton latausmahdollisuus: Kaupungin talo 2 pistettä, Apilaniityn päiväkotia 2, Pähkinäpensaan päiväkotia 4, Varppeen koulu (ja uimahalli) 2, Kappelimäen koulu 2.

Infraan liittyvät selvitykset ovat työpäällikön vastuualuetta. Biokaasun jakeluverkoston kehittämiseen tarvitaan maakunnallista yhteistyötä.

2 ENERGIA JA KIINTEISTÖT

2.1 100 % uusiutuvaa sähköä kunnan kiinteistöissä

1) Sähkösopimusten päivittäminen 100 % uusiutuvaksi

”Siirrytään sähkösopimuksissa vaiheittain 100 % uusiutuvaan sähköön: 33 %/vuosi.”
(TA 2026 Kiinteistöt.)

2) Öljylämmityksestä luopuminen

Kaupungin kiinteistöissä öljylämmitys on käytössä vain kyläkoulujen koulutalojen varalämmönlähteenä, jos maalämpöjärjestelmään tulee vikatilanne.

3) Kunnan alueella olevien yksityisten öljylämmitettyjen kiinteistöjen omistajien kannustaminen ja tukeminen öljylämmityksestä luopumiseksi

Kannustamiseen ja tukemiseen tarvitaan tiedottamista. Kaupungin organisaatiossa tiedottaminen on hallinto-osaston vastuualuetta.

2.2 Uusiutuvan energian tuotannon lisääminen

1) Aurinko- ja tuulivoimahankkeiden edistäminen kunnan alueella

Kaupunki voi edistää aurinko- ja tuulivoimahankkeita mahdollistamalla jouheva päätöksenteko. Tällä hetkellä (syksy 2025) vireillä on Kivijärven tuulivoimapuisto. Tuuli- ja aurinkovoimahankkeiden suunnittelussa on huolehdittava, että rakentaminen ei vähennä hiilinieluja tai heikennä luonnon monimuotoisuutta.

2) Selvitetään potentiaaliset kunnan omistamat kiinteistöt, joihin voidaan asentaa aurinkopaneeleita

”Aurinkopaneelien lisääminen kiinteistöihin 1/vuosi.” (TA 2026 Kiinteistöt.)

2.3 Energiatehokkuuden parantaminen ja energian käytön tehostaminen/vähentäminen

1) Tilojen käytön tehostaminen (Maasudun tyhjät tilat -hanke)

Vakka-Suomessa käynnissä oleva **Maaseudun tyhjät tilat -hanke** etsii aktiivisesti ratkaisuja maaseudun tyhjiin kiinteistöjen ja liiketilojen uudelleenkäyttöön.

2) Energiansäästötoimet kunnan kiinteistöissä

”Peruskorjaus/uudisrakennushankkeissa parannetaan rakennuksen energiatehokkuutta olemassa olevasta tasosta. - - Automaation lisäys/päivitys: tarpeenmukainen ilmanvaihto ja lämmityksen säätö, vähintään 1 kiinteistöön/vuosi ” (TA 2026 Kiinteistöt.)

3) Valaistuksen energiatehokkuuden parantaminen, esimerkiksi ledien lisääminen

”Led-valaisimiin vaihto tarpeen mukaan. Korjaustoimenpiteissä arvioidaan aina käyttökulujen säästöpotentiaali.” (TA 2026 Kiinteistöt.)

3 KESTÄVÄ KULUTUS JA VIESTINTÄ

3.1 Hankintojen kestävyys edistäminen

1) Edistetään kestävyyskriteerien käyttöä hankinnoille

Kaupungin hankintatoimea johtaa kaupunginhallitus. Kaupunginjohtaja vastaa toimialarajat ylittävien hankintojen ohjaamisesta. Jokainen toimiala huolehtii tämän tavoitteen toteutumisesta.

"Suositaan TCO-sertifioituja (kestävän kehityksen IT-laitteet) ja/tai ISO14001- (ympäristöasioiden hallinta) sekä ISO50001-standardien (energian hallinta) mukaisia laitteita. Huomioidaan IT-järjestelmien ja -laitteiden etäkäyttömahdollisuudet jo hankintavaiheessa " (TA 2026 Tietohallintopalvelut.)

"Hankinnoissa valitaan ympäristöystävällisiä ja vastuullisesti tuotettuja tuotteita." (TA 2026 Liikuntatoimi.)

2) Ympäristövaikutusten huomioiminen kilpailutuksissa; leasingin suosiminen ja vähäpäästöisyyskriteerit ajoneuvoille ja kuljetuksille

Teknisen toimen toimialajohtajan vastuualuetta on ajoneuvojen vähäpäästöisyyskriteerit. Kuljetusten kilpailutuksien ympäristövaikutusten arvioinnista vastaa sivistysjohtaja.

3) Pyritään IT-laitteiden elinkaaren pidentämiseen

Kaupungin IT-laitekannasta vastaa IT-päällikkö, jonka viestiä on siteerattu ohessa.

"Laitilassa tietokoneet, näytöt, puhelimet, palvelimet, tulostimet ja kopiokoneet ovat jo hyvin pitkälti leasingin piirissä. Leasingin sopimukseen kuuluu, että laitteiden jatko-/uusiokäyttö tapahtuu vastuullisesti. Laitilassa tästä vastaa 3StepIT. Uusiokäyttöaste 98 %.

Valtaosissa laitteita käytetään jo esim. kierrätysmuovia ja esim. pakkausmateriaalit ovat kierrätettyjä ja valtaosin muovittomia. Isoissa laite-erissä merkityksellistä on se, että pakkausmateriaalia on vähemmän.

Kesäällä 2025 virtuaaliklusteri kutistettiin kolmesta kahteen host-palvelimeen. Jatkuvana tavoitteena tietohallinnolla on prosessien ja toimien digitalisointi, tämän vaikutuksena tarve fyysisille tulosteille vähenee ja kuntalaisten asiointi kaupungin suuntaan on mahdollista hoitaa sähköisesti."

3.2 Aktiivisen viestinnän lisääminen sekä sidosryhmien osallistaminen ilmasto- ja ympäristötyöhön viestinnän keinoin

1) Kampanjoihin osallistuminen ja niihin kuntalaisten aktiivisesti mukaan kannustaminen, esimerkiksi energiansäästökampanja

Kaupunki osallistuu vuosittain Energiamessuille Laitilassa.

2) Energiaremonteista viestiminen

Koska energiaremonteista viestiminen ei kuulu minkään toimialan viestintävastuuseen, kaupunki tarvitsee tiedottajan, joka seuraa ja viestii kuntalaisten saatavilla olevista avustuksista.

3) Kuntalaisten osallisuuden vahvistaminen Laitilan ilmastotyössä ja sen osa-alueissa sekä viestintä aiheesta

Kaupungin tulee panostaa viestintään.

4) Viestintäkampanjat tukemaan kestävästä kuluttamisesta, arjen ilmastotyötä, kierrättämistä ja luonnon monimuotoisuuden lisäämistä yksityisillä kiinteistöillä

Tiedottamista ja viestintää hoitamaan kaupunki tarvitsee tiedottajan. Tiedottajan tehtäväkuvaan kirjataan muun viestinnän lisäksi erikseen viestiminen ilmastotavoitteista. Tehtävä voisi olla myös osa-aikainen ja määräaikainen, mikäli palkkaamisen esteenä ovat taloudelliset seikat.

4 KESTÄVÄ MAANKÄYTTÖ JA KAAVOITUS

4.1 Kunnan omistamien metsien hiilinielujen kasvattaminen

1) Kunnan metsien suojelu ja 2) Tapion metsänhoitosuosittelujen ja/tai jatkuvan kasvatuksen periaatteiden noudattaminen kunnan metsien hoidossa

Näiden tavoitteiden toimenpide-ehdotukset on esitetty liitteessä 2.

4.2 Puurakentamisen suosiminen

1) Korjausrakentamisessa (ja uudistakentamisessä) puumateriaalien suosiminen

Korjausrakentamisessa käytetään korjattavan rakennuksen materiaaleja. Kaupunki voi kannustaa käyttämään puuta uudisrakentamisessa.

4.3 Kunnan alueen muiden metsien hiilinielupotentiaalin kasvattaminen

1) Kestävän metsänhoidon periaatteiden edistäminen maanomistajien kanssa ja
2) METSO-ohjelmaan liittymiseen kannustaminen ohjelman kriteerit täyttävissä kohteissa

Uusien metsänhoitomenetelmien käyttöönottoon tarvitaan neuvontaa ja tiedottamista. Metsänhoitoyhdistys antaa neuvoja pyydettyä. Kaupunki osallistuu tiedon jakamiseen.

4.4 Ilmastoriskien huomiointi maankäytössä ja kiinteistönhoidossa

1) Luontopohjaisten hulevesiratkaisujen suosiminen

Kaupungilla ei ole vielä hulevesisuunnitelmaa, joten suunnitelman valmistelu on aloitettava mahdollisimman pian.

2) Ilmastoriskien kartoitus maankäytön suunnitelmissa ja kiinteistöillä sekä riskien huomioiminen

Valonialta on tulossa työkaluja ja ohjausta maakunnalliseen yhteistyöhön. Tarvitaan monenlaisia toimenpiteitä. Riskit on kirjattava talousarvion riskien arviointiin.

4.5 Luonnon monimuotoisuutta ja hiilinieluja tukeva kaavoitus

1) Kaavoituksessa huomioidaan luonnon monimuotoiset (lumo) kohteet ja mahdollistetaan arvokkaiden luontokohteiden säilyttäminen

Tämän tavoitteen toimenpide-ehdotukset on esitetty liitteessä 2.

4.6 Luonnon monimuotoisuutta lisäävien käytänteiden edistäminen

1) Perinnemaisemien ja -biotooppien suojelu ja hoitaminen

Perinnemaisemien ja -biotooppien on hoitamista on lisätty. Pappilanniityn lisäksi hoito on aloitettu Rukoushuoneenmäellä ja Kappelinmäellä. Tarkemmat tiedot toimenpiteistä on esitetty liitteessä 3. Hoidon jatkamiseen tarvitaan kaupungin toimenpiteitä.

2) Niittyjen perustaminen

Vasikkhankaalle laaditussa hoitosuunnitelmassa on esitetty alueet, joista olisi mahdollista muodostaa niittyjä. Liite 3. (Laitilan Vasikkahangaksen luonnonhoitosuunnitelma 9.10.2025.)

3) Valtakunnallisen maisema-alueen esiin nostaminen

Kaupunki voi kaavoituksessa suhtautua positiivisesti maisema-alueiden huomioimiseen. Vastuuhenkilö on kaupunkisuunnittelija.

5 ILMASTOVIISAS TOIMINTAYMPÄRISTÖ, VÄHÄHIILINEN ELINKEINORAKENNE JA TEOLLISUUS

5.1 Yhteistyöhankkeet teollisuuden hiilineutraaliuden edistämiseksi

Tämän tavoitteen toteutukseen tarvitaan laaja-alaista yhteistyötä kaupungissa olevien teollisuusyritysten kanssa. Näitä ei ole tarkasteltu tässä suunnitelmassa. Tärkeää on, että Laitilaan ei suunnitella teollisuutta, joka käyttää fossiilisia energianlähteitä.

5.2 Maatalouden päästövähennysten ja hiilensidonnan edistäminen

Tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan laaja-alaista yhteistyötä maatalousyrittäjien kanssa. Valonialla on kehitteillä maakunnallisten biokaasulaitosten suunnittelu. Nämä hankkeet on jätetty tämän suunnitelman ulkopuolelle.

6 VESISTÖJEN HYVINVOINNIN JA HIILINIELUNA TOIMIMISEN VAHVISTAMINEN

6.1 Vesistöjen hyvän ekologisen tilan turvaaminen ja heikentyneiden vesistöjen tilan parantaminen

1) Vesistöjen tilan turvaaminen huomioidaan rakennusjärjestyksessä (kaavoitus)

Vesistöjen tilaa ei pidä heikentää lisäämällä niihin suuntautuvaa kuormitusta. Rakennusjärjestyksen toteutumisesta vastaa rakennustarkastaja ja kaavoituksen etenemisestä vastaa kaupunkisuunnittelija.

2) Vesistökunnostushankkeiden hakeminen ja toteuttaminen

Vesistöjen kunnostukseen liittyvien hankeavustusten hakeminen.

3) Valuma-alueelähtöiset toimet sekä vesiluonnon monimuotoisuutta turvaavat/edistävät toimet; esimerkiksi valuma-alueilla kunnostuksia, joilla parannetaan veden pidättämistä ja viivyttämistä

Sirppujoen ja siihen liittyvien ojien pientareilla kasvavan ruovikon ja pajukon säästäminen parantaa veden pidättämistä ja lisää monimuotoisuutta.

7 RAVINNEVALUMIEN EHKÄISEMINEN

7.1 Ravinnevalumia ehkäisevien hyvien käytänteiden jalkauttaminen kunnan alueen maatalousyrittäjien keskuuteen

1) Alueen maatalousyrittäjille hyvistä käytännöistä viestiminen ja kaupungin tuen osoittaminen hyvien käytänteiden toteuttamiselle

Tämän toimenpiteen toteuttamiseen tarvitaan tiedottajaa.

7.2 Kaupungin omistamien peltolohkojen ravinnevalumien vähentäminen ja ehkäisy

1) Kaupungin omistamien peltolohkojen toimenpiteiden toteutus tai sitominen vuokrasopimuksen ehtoihin

Kaupunki päättää neuvotella vuokraajien kanssa toimenpiteistä, joilla viljelijät voisivat vähentää ravinnevalumia ja saada vastineeksi pitkiä vuokrasopimusaikoja tai vuokranalennuksia. Peltojen vuokraamisesta vastaa maankäyttöinsinööri.

8 Ilmasto-ohjelmassa kohdassa 8 esitetyt ehdotukset jatkotoimiksi

1. Tunnistetaan ja aikataulutetaan ne toimenpiteet, jotka on aloitettava jo seuraavan talousarvion aikana. Huolehditaan, että näille toimenpiteille varataan riittävä rahoitus ja resurssit.

Talousarvion valmistelu on toimialajohtajien vastuualuetta. Jokainen toimialajohtaja kirjaa ilmasto-ohjelman mukaisia toimenpiteitä vuoden 2027 talousarvioon, jonka valmistelu alkaa elokuussa 2026. Työ etenee kohti Hinku-tavoitteiden toteutumista, jos yksikin ilmasto-ohjelman toimenpide-ehdotuksista kirjataan talousarvioon ja sille varataan tarvittavat resurssit. Lisätään ilmastotyö asukasbudjetoinnin vaihtoehtoihin. Syksyllä 2025 on jätetty valtuustoaloite, jossa esitetään rahoituksen varaamista ilmastotyöhön.

2. Selkiytetään työnjako ja vastuut teemoittain, tavoitteittain ja toimenpiteittäin. Määritellään selkeästi jokaislle tavoitteelle vastuuhenkilö tai -ryhmä, joka vie työtä eteenpäin.

Tässä suunnitelmassa on pyritty määrittelemään vastuuhenkilöt tai -ryhmät. Kaikkiin toimenpiteisiin ei ole merkitty vastuutahoa, koska vastuut jakautuvat kaupungin ja yhteistyökumppaneiden välille.

3. Laaditaan erillinen tarkempi toimenpideohjelma vesistöjen hyvän tilan saavuttamiseksi (ilmasto-ohjelmassa esiin nostetut toimen ovat suppeita vesistöjen hyvän tilan saavuttamisen suunnitelman näkökulmasta).

Laitilassa on 74 järveä, joista pinta-alaltaan tai syvyydeltään suurimpia ovat Otajärvi, Vallijärvi, Kivijärvi, Pehtjärvi, Särkijärvi ja Lukujärvi. ELY-keskus tutkii säännöllisesti suurimpien järvien tilaa. Näistä Kivijärveä ja Särkijärveä uhkaa umpeenkasvaminen rehevöitymisen takia.

Tämän tavoitteen toteuttamiseen tarvitaan erillinen hanke.

4. Laaditaan erillinen tarkempi toimenpideohjelma luonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi ja luontokadon pysäyttämiseksi (ilmasto-ohjelmassa esiin nostetut toimen ovat suppeita luonnon monimuotoisuuden tukemisen näkökulmasta).

Tämä toimenpideohjelma on tehty Hinku-rahoituksella syksyllä 2025 ja esitetään liitteessä 3.

5. Pyritään lisäämään asukkaiden lumo- ja ilmastotietoisuutta luontoympäristön virkistyskäyttöä hyödyntämällä. Laaditaan suunnitelma luontopoluista, niiden opas/infotauluista ja lähiluontokohteista. Tehdään yhteistyötä paikallisten yhdistysten (esim. ympäristöyhdistys) kanssa.

Lähiluontokohteiden ja luontopolkujen esittely on tehty Hinku-rahoituksella syksyllä 2025 ja esitetään liitteessä 4.

6. Suunnataan asukasbudjetin teemat tukemaan ilmastokestävää arkea, lähiluontokohteita ja muita ympäristön ja hyvinvoinnin kannalta merkityksellisiä kohteita. Osallistetaan erityisesti nuoret ilmastotyöhön, esimerkiksi yhteistyöllä nuorisovaltuuston kanssa.

7. Rakennetaan ilmastokumppanuuksia paikallisten yritysten ja yhteisöjen kanssa. Käynnistetään esimerkiksi ”ilmastokumppani”-ohjelma, jossa paikalliset yritykset ja yhdistykset sitoutuvat ilmastoystävällisiin tekoihin (esim. energiansäästö, jätteiden vähentäminen, kiertotalousratkaisut).

8. Hyödynnetään ilmasto-ohjelman toimien jalkauttamisessa monipuolisesti erilaisia hankerahoitusmahdollisuuksia. Lähdetään aktiivisesti mukaan eri toimijoiden ja sidostyhmiin yhteisiin hankkeisiin. Seurataan hankkeiden etenemistä ja varmistetaan, että niillä on selkeä linkki ilmasto-ohjelman tavoitteisiin.

9. Kokeillaan ja skaalataan onnistuneet kokeilut suuremmiksi. Kaikki teot, jotka vievät oikeaan suuntaan, ovat tärkeitä!

10. Viestitään ilmastotyöstä ja pidetään teemaa sitkeästi esillä eri yhteyksissä. Tuodaan esiin muitakin toimijoita motivoivia onnistumistarinoita.

Liite 1. Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelma 2021

WSP Finland Oy yhteistyössä kaupungin viranhaltijoiden kanssa sai valmiiksi joulukuussa 2021 *Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelman*. Ohjelmassa on esitetty runsaasti toimenpide-, aikataulu- ja vastuutahoesityksiä. Näiden toteutumisesta ja vaikuttavuuden seurannasta vastaa *kaupungin liikenneturvallisuustyöryhmä*. Ohessa esitetyt toimenpiteet muokattuina ja tiivistettyinä.

1 Kävelyn ja pyöräliikenteen tukeminen yhdyskuntarakennetta tiivistämällä

Toimenpide: Kaupunkisuunnittelija ottaa kaavoituksessa huomioon kävelyn ja pyöräliikenteen edistämistavoitteet siten, että päivittäiset palvelut sijaitsevat kävely- ja pyöräilyetäisyydellä.

Toteutusaikataulu: Jatkuvaa työtä

2 Kävelyn ja pyöräliikenteen näkökulman lisääminen palveluverkkosuunnitteluun

Toimenpide: Kaupunkisuunnittelija, rehtorit ja varhaiskasvatuspäälliköt lisäävät palveluverkon kustannusten arviointiin muutokset mm. koulukuljetusten kustannuksiin ja liikkumisen terveysvaikutuksista aiheutuviin kustannuksiin.

Toteutusaikataulu: Jatkuvaa työtä

3 Pyöräilyn pääreittien lisääminen yleiskaavaan

Toimenpide: Kaupunkisuunnittelija merkitsee pyöräliikenteen pääreitit yleiskaavaan kaavan päivityksen yhteydessä ja määrittelee pääreiteille laatutasotavoitteen.

Toteutusaikataulu: 2023→

4 Pyöräpysäköintinormin laatiminen

Toimenpide: Työpäällikkö ja kaupunkisuunnittelija laativat pyöräpysäköintinormin, jolla varmistetaan pyöräpysäköinnin riittävän määrä. Sisällytetään normi kunnan rakennusjärjestykseen ja kaavamääräyksiin.

Toteutusaikataulu: 2022

5 Pyöräliikenteen tavoiteverkon puuttuvien ja parannettavien kohteiden toteuttaminen

Toimenpide: Työpäällikkö merkitsee kohteiden korjauksen talousarvioon. Toteutetaan yksi kohde vuodessa.

Parannettavat ja puuttuvat kohteet ja niiden kiireellisyysjärjestys:

Kiireellisyysluokka		Parannuskohde
I	①	Koulukeskuksen liikennejärjestelyt• Saattoliikenteen järjestelyt• Urheilutien ylityspaikat• Eurantien ylitys saattoliikennepaikan kohdalla
I	②	Vihtorinkadun kävelyn ja pyöräliikenteen järjestelyt
I	③	Keskuskadun kävelyn ja pyöräliikenteen järjestelyt
I	④	Autoliikenteen rauhoittaminen Kirkkotiellä
II	⑤	Uusi hidaskatuysteys ja silta vt8-Kauppakatu
II	⑥	Uusi pyörätie vt8
II	⑦	Uusi pyörätie Ilomäentie
II	⑧	Uusi pyörätie Sytkorventie
II	⑨	Uusi alikulku/silta Garpintie-Ilomäentie
III	⑩	Uusi pyörätie Erik Sorolaisen tie
III	⑪	Uusi pyörätie Sytkorventie
III	⑫	Uusi alikulku/silta Koveronummentie-Raviraitti

Toteutusaikataulu: 2021 →

6 Keskustan kävely-ympäristön viihtyisyyden ja esteettömyyden parantaminen

Toimenpide: Työpäällikkö huolehtii, että reunakivet korjataan, lisätään valaistusta ja kausi-istutuksia sekä istuin- ja levähdyspaikkoja vaihteittain.

Toteutusaikataulu: 2022-2023

7 Jalankulku- ja pyöräteiden merkintöjen parantaminen

Toimenpide: Työpäällikkö merkitsee jalankulku- ja pyörätiet liikennemerkkein ja tarvittaessa ajoratamaalauksin sekä kartoittaa systemaattisesti kaikki kunnan jalankulku- ja pyörätiet ja päivitetään niiden liikennemerkkit.

Toteutusaikataulu: 2022, toteutus aloitettu tavoiteaikataulussa

8 Koulujen ympäristöjen turvallisuuden parantaminen – Tämä toimenpide on esitetty ylempänä kohdassa *Ilmasto-ohjelma: Pyöräilyolosuhteiden parantaminen ja pyöräväylien*

lisääminen.

9 Pyöräpysköinnin lisääminen kaupungin omien kiinteistöjen pihilla

Toimenpide: Työpäällikkö lisää talousarvioon omien kiinteistöjen pihilla (esim. terveyskeskus, kirjasto, kaupungintalo ja uimahalli) pyöräpysköinnin parantamiseen tarvittavat resurssit esim. runkolukittavien telineiden hankkimista varten. Tapauskohtaisesti parannetaan valaistusta ja lisätään katoksia. Pysäköinti sijoitetaan lähelle rakennuksen sisäänkäyntiä.

Toteutusaikataulu: 2023

10 Hyötyliikunnan sisällyttäminen osaksi hyvinvointisuunnitelmaa

Toimenpide: Hyvinvointityöryhmä sisällyttää hyötyliikunnan osaksi kaupungin hyvinvointisuunnitelmaa seuraavan päivituksen yhteydessä. Jokainen toimiala määrittää keinot hyötyliikuntaan kannustamiseksi omalla sektorillaan ja toimeenpanee määrittelemänsä keinot.

Toteutusaikataulu: 2026 -

11 Aktiiviseen liikumiseen kannustaminen kampanjoiden, tapahtumien ja viestinnän keinoin

Toimenpide: Vapaa-aikapäällikkö huolehtii, että kaupunki osallistuu valtakunnallisiin kävelyn ja pyöräilyn kampanjoihin sekä kannustaa paikallisia toimijoita mukaan tapahtumia järjestämään. Jatketaan ja kehitetään kylien välistä pyöräilykilpailua. Nuorisopassiin digitaalinen sovellus.

Toteutusaikataulu: Jatketaan työtä

12 Koulumatkaliikkumisen asennekampanjan toteuttaminen. - Tämä toimenpide on esitetty ylempänä kohdassa *Pyöräilyolosuhteiden lisääminen ja pyörävylien kehittäminen*

13 Pyöräilykartan julkaiseminen

Toimenpide: Kaupunkisuunnittelija, vapaa-aikapäällikkö, kulttuuripäällikkö ja tiedottaja yhdessä laativat pyöräilykartan, jossa on esitetty pyörätiet ja ehdotuksia virkistykseen ja ulkoiluun soveltuvista reiteistä. Julkaistaan kartat Laitilan kunnan kotisivuilla ja viestitään niistä kunnan sosiaalisen median kanavissa.

Toteutusaikataulu: 2023

14 Kävelyn ja pyöräliikenteen määrien säännöllinen seuraaminen

Toimenpide: Mittauspalvelut seuraa kävelyn ja pyöräliikenteen määrien kehittymistä ja tehtyjen toimenpiteiden vaikutusta määriin.

Toteutusaikataulu: 2022 →

15 Kävelyn ja pyöräliikenteen kehittämisen resurssien lisääminen

Toimenpide: Työpäällikkö varaa riittävät resurssit kävelyn ja pyöräliikenteen kehittämiseen. YK:n suositus on 20 % liikennebudjetista, ECF:n suositus 15-25 e/asukas/vuosi (Laitilassa 130 000-215 000 e/v)

Toteutusaikataulu: 2021

16 Avustusten hyödyntäminen kävelyn ja pyöräliikenteen olosuhteiden kehittämisessä

Toimenpide: Tekninen toimi ja hallintotoimi hakevat aktiivisesti valtiolta ja EU:lta avustuksia kävelyn ja pyöräliikenteen olosuhteiden kehittämiseen Laitilassa.

Toteutusaikataulu: Jatkuvaa työtä

Liite 2. Ehdotukset hiilivarastojen suojelemiseksi ja luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi

Nämä toimenpide-ehdotukset on laadittu yhteistyössä laitilalaisten ympäristönsuojelijoiden kanssa.

1) Ehdotus kohteista, joissa ensisijaisesti voidaan säilyttää hiilivarastoja tai kasvattaa hiilinieluja

Anttila 400-419-10-238. Kuvioilla 81 ja 91 on pienialainen suo, varsinainen sararäme ja varsinainen saraneva. Esitetään, että jätetään ojittamatta, tukitaan pienemmät ojat ja suojellaan kaupungin omalla päätöksellä.

Anttila 400-419-10-238. Piikarahka: Jätetään ojittamatta / tukitaan olemassaolevat ojat. Vanhan kaatopaikan kaakkoispuoleinen alue: tukitaan ojat. Ruskiasuo: tukitaan ne ojat, joiden tukkiminen ei aiheuta naapurikiinteistölle taloudellista haittaa.

Ali-Eerola 400-419-2-344. Toma, n. 20 ha. Enimmäkseen ojitettua mäntyraemettä. Alueen kivennäismaakulmauksessa kasvaa vanha kuusikko. Alue rajautuu jo olemassa olevaan suojelualueeseen. Ehdotetaan, että suo ennallistetaan ja alue haetaan luonnonsuojelulain mukaiseksi suojelualueeksi.

400-419-10-238. Kuloisten suo, Katinhännästä länsilounaaseen. Isohko alue, jossa suota kallioiden välissä. Ehdotetaan, että ojat tukitaan ja alue suojellaan kaupungin omalla päätöksellä.

Antola 400-419-65-67. Pururadan aluetta, jossa 123-vuotias kuusikko. Ehdotetaan, että kuusikko jätetään metsätalouskäytön ulkopuolelle.

Pikkujussi 400-410-3-36. Alue sijaitsee Tulirannan takana ja sillä kasvaa yli 160-vuotiaita mäntyjä. Nämä ehdotetaan säästettäväksi.

Antola 400-419-2-29, pururadan alueella. Ehdotetaan, että vanhat, pienet metsäalueet idänpuoleisessa osassa suojellaan kaupungin omalla päätöksellä.

Joillakin kiinteistöillä kasvaa pienillä alueilla yli 100-vuotiaita puita. Ehdotetaan, että yli 100-vuotiaat puut säästetään ja niiden ympärillä olevaa puustoa käsitellään varovaisemmin kuin normaalissa metsätalouskäytössä olevaa metsää. Nämä ovat usein kitumailla tai alueilla, joista puunkorjuu on hankalaa.

2) Ehdotus kohteista, joissa luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen tai lisääminen on ensisijainen peruste, mutta parantaa merkittävästi myös hiilitasetta

Vähäairikkala 400-437-3-108. Kuviolla 296 on puro tarkenteella Metsälain tärkeä elinympäristö. Purossa on pari pientä koskea. Kuviolla 297 on tarkenteella Liito-orava. Nämä esitetään suojeltaviksi kaupungin omalla päätöksellä.

Kotilehto 400-443-10-31, kuviolla 100 on kolopuita. Alue liittyy Otajäven suojelualueeseen. Aluetta ehdotetaan suojeltavaksi kaupungin omalla päätöksellä.

3) Ehdotus alueista, joissa voidaan säilyttää tai lisätä luonnon monimuotoisuutta

Alanko 400-433-6-5. Isorahkan reunarämettä, jossa pienialaisesti koivikkoa. Ehdotetaan, että tämä jätetään metsätaloustalouden ulkopuolelle. Alue rajoittuu olemassa olevaan Isorahkan luonnonsuojelualueeseen. Reunametsän hakeminen luonnonsuojelulain mukaiseksi suojelualueeksi täydentäisi suojelualueita.

Antola II 400-419-2-398. Kuviolla 179 on lähde tarkenteella Muu arvokas elinympäristö. Esitetään, että lähde ja sen lähiympäristö suojellaan kaupungin omalla päätöksellä.

Seuraavat alueet ovat vähäpuustoisia ja osin jopa puuttomia. Ne sijaitsevat entisillä soranottoalueilla tai niiden vieressä ja ovat kokonaan tai lähes kokonaan puuttomia. Näistä voisi pienin kustannuksin tai mahdollisesti kustannuksitta muodostaa paahdealueita, joka on uhanalainen biotooppi.

Metsämaa 400-419-7-120. Hutinmäessä. Entistä sorakuoppa-alueita ollaan täyttämässä. Tässä yhteydessä paahdealueen muodostaminen jäljellä oleville lähes puuttomille hiekka-alueille olisi helppoa.

400-410-2-27. Krovinummen vedenottamon vieressä.

Sorola 400-416-1-18. Krovinummen vedenottamon lähellä.

4) Muut ehdotettavat toimenpiteet

Sirpunpuisto

Satosuon alueen koivikko: tavoitteena lehtimetsä, jossa isoja puita ja runsaasti pötkelöitä. Metsää ei hakata eikä raivata, mutta kuusentaimia poistetaan tarvittaessa.

Heinikkoalue: Säilytetään nykyisen kaltaisena. Pensaikkojen ja puuston leviäminen estetään niittämällä aluetta lohkoittain 5 - 10 vuoden välein.

Ilvesvuori

400-428-13-3, 400-428-4-40, 400-428-2-46, 400-428-2-98, 400-248-1-5, 400-419-83-0. Osayleiskaavassa Maa- ja metsätalousalue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta sekä Erillispientalovaltainen asuntoalue. Alueesta on muodostunut erittäin merkittävä virkistysalue, jonne vapaaehtoiset ovat oma-aloitteisesti luoneet polkuja. Esitetään, että Ilvesvuoren alue jätetään hakkuiden ulkopuolelle ja kaavoituksessa taataan nykyisen suosituksen retkeilypolun linjauksen ja ympäristön säilyminen. Yhdessä seurakunnan kanssa luontopolulle haetaan ja merkitään turvallinen linjaus. Tämän voivat tehdä vapaaehtoiset kuntalaiset. Paikoitellen on mahdollisesti tarve pitkospuille.

Liite 3. Perinnemaisemien ja -biotooppien suojelu sekä niittyjen perustaminen

Pappilanmäki

Laitilan seudun ympäristöyhdistys on jo parikymmentä vuotta huolehtinut Pappilanmäenkedon niittämistä ja haravoinnista. Ensin seurakunta ja omistajanvaihdoksen jälkeen kaupunki on osallistunut työhön kustantamalla haravointijätteen poisviennin. Vuonna 2024 Valonian aloitteesta alue pääsi Helmi3-hankkeeseen. Elokuussa 2024 alueelle tehtiin perusraivaus ja niitto. Kesällä 2025 kedolla tehtiin kasvillisuuskartoitus.

”Pappilanmäki on paikallisesti arvokas perinnebiotooppi, josta nykyisellä hoidolla tulee todennäköisesti kehittymään maakunnallisesti arvokas.” (FM, biologi Turkka Korvenpää, Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy.)

Kappelinmäki

Samaan hankkeeseen pääsivät myös Kappelinmäki ja Rukoushuoneenmäki. Tätä ennen Kappelinmäenkeno oli hoitamaton. Nyt aloitettua hoitoa on jatkettava.

”Kappelinmäki on paikallisesti arvokas perinnebiotooppi, jonka arvoa voidaan hoidolla parantaa. Hoitamatta jätettynä se olisi vaarassa rehevöityä nopeasti niin, että huomionarvoinen lajisto katoaisi.” (FM, biologi Turkka Korvenpää, Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy.)

Rukoushuoneenmäki

Museovirasto hoiti Rukoushuoneenmäkeä noin vuoteen 2011. Sen jälkeen aluetta on hoitanut Laitilan Kulttuuriseura Walo ry. Elokuussa 2024 tehtiin Helmi3-hankkeessa perusraivaus ja niitto.

”Rukoushuoneenmäen keto on aiemmin arvioitu maakunnallisesti arvokkaaksi. Tämä arvoluokka sopii kohteelle edelleen hyvin. (FM, biologi Turkka Korvenpää, Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy.)

Näiden kolmen kohteen hyvän hoidon jatkamiseen tarvitaan kaupungin vahva tuki.

Vasikkhangas

Alue on arvokas lähiulkoilualue, jossa on lehtoja, niittyjä, lammaslaidun ja kaksi kesantopeltoa. Laitilan seudun ympäristöyhdistyksen aloitteesta kaupunki tilasi toukokuussa 2025 luonnonhoitosuunnitelman Vasikkhankaalle. Suunnitelman laati biologi, maatalous- ja metsätieteiden tohtori Panu Kunttu. Välikätenä toimi Pohjolan Metsä- ja Arboristipalvelujen toimitusjohtaja Joonas Pohjola. Alueelle on 1994 tehty hoitosuunnitelma, mutta toimenpiteitä ei ole toteutettu. Kaupunki omistaa alueelta kaksi palstaa ja niiden väliin jää valtion omistama luonnonsuojelualue, jolle hoitosuunnitelman on tehnyt Metsähallitus. Vasikkhangas on Kaukolankodin pihapiirissä.

Tehdyn suunnitelman pohjalta hoitotyöt on aloitettava pikaisesti. Tavoitteena on lehtokasvillisuuden elpyminen ja lehdolle ominaisten rakennepiirteiden vahvistuminen.

Niittyjen perustaminen

Vasikkhankaan alueella on entisiä peltoja, joista on mahdollista muodostaa niittämällä hoidettavia niittyjä. Alueella on paikoin huomionarvoista kasvilajistoa, jota hoito hyödyttäisi.

Luonnonhoitosuunnitelmassa on osoitettu alueet, joista on mahdollista muodostaa niittämällä tai laiduntamalla hoidettavia niittyjä. Mikäli Kaukolankoti jää kaupungin omistukseen, voidaan myös nurmialueita muuttaa niityiksi varsinkin reuna-alueella, joissa nurmi vaihtuu lehdoksi. Tällä hetkellä pihapiirissä kasvaa haitallisiksi vieraslajeiksi luokiteltuja koristekasveja, joiden torjunta on aloitettava. Hoitosuunnitelman toimeenpano odottaa kaupungin toimenpiteitä. Vastuuhenkilö on työpäällikkö.

Liite 4. Lähiluontokohteet Laitilassa

Kohteiden esittely on pääosin poimittu Laitilan seudun ympäristöyhdistyksen ja Laitilan kuvaajien juttusarjasta, joka julkaistiin Laitilan sanomissa kesällä 2024. Osa esittelyteksteistä on koottu kunnan verkkosivuilta ja osa luontokohteissa olevista infotauluista.

Sirpunpuisto

Sirpunpuiston reitille pääsee Valkojärvenkujalta tai Talanranta-tieltä. Puisto on rehevä ja luonnonlähin alue, jolla on kaksi reittiä, n. 850 m ja 1,6 km Puiston halki virtaa Sirppujoki. Valkojärventien parkkialueen vieressä on kotalaavu, ja reitin varrella on pöytäpenkki ja grillauspaikka. Alue on linturikas. Alueen erikoisuus ovat alkukesästä öisin laulavat linnut kuten satakieli, viita- ja luhtakerttunen ja pensassirkkalintu. Sirpunrannassa on niiden vaatimaa ympäristöä: pensaita sekä korkeaa heinää, koiranputkea, mesiangervoa ja horsmaa. Alue on valaistu ja esteetön. Infotaulu on pysäköintialueen vieressä.

Vasikkahangas (Vasikkhangas, Vasikkhaka)

Kaukolankodin vieressä sijaitsee kaunis ja monimuotoinen metsä- ja niittyalue. Alueella on lehtoja, niittyjä, lammaslaidun, kesantopeltoja ja palvelutalon pihapiiri. Kulku Kaukolankodin pysäköintipaikalta tai lammaslaitumen välistä.

Pappilanmäki, Kappelinmäki, Rukoushuoneenmäki

Pappilanketo on vanhan pappilan takana oleva niittyalue. Estämällä aluetta pusikoitumasta on saatu lisättyä alueen monimuotoisuutta ja turvattua alkuperäisten niittylajien yleistymisen. Pappilankedolla on aluetta esittelevä info-taulu. Rukoushuoneenmäki ja Kappelimäenketo ovat kaupungin keskustassa Varpeen alueella. Rukoushuoneenmäki on Valon-talon ympärillä oleva alue. Kappelimäenketo puolestaan on Kappelimäen koulun vieressä. Kesällä 2024 Pappilanketo yhdessä Rukoushuoneenmäenkedon ja Kappelimäenkedon kanssa pääsi mukaan Helmi3 -luonnonhoito-ohjelmaan.

Vähä-Tulejärven luontopolku

Polku on merkitty valkoisin maalitäplin. Polun pituus on noin 5 km. Polun varrella on 15 luontoon liittyviä opastaulua. Lisäksi on erillisiä rasteja, jotka löytyvät koordinaattien ja kuvien avulla polun läheltä. Reitti kiertää Vähä-Tulejärven. Lyhyemmän reitin voi tehdä kulkemalla edestakaisin esim. luontopolkutehtävälle 8 asti (luppo ja naava) ja siitä takaisin. Näin matkaksi tulee 2,5 km. Kuivalla kelillä reitistä selviää lenkkitosuun. Reitti on yhteinen kävellen ja maastopyörillä liikkuville. Polun lähtöpaikalla, uimarannan läheisyydessä on laavu.

Matikan ulkolualue

Osoite Hallitie 6. Kuntoradat 800 m, 1,5 km ja 5 km. Lähellä pysäköintialueen puoleista päätä on laavu. Alueella on fresbeegolfrata. Kuntoratojen keskellä on metsäinen alue, joka sopii marjastukseen ja sienestystyöskseen.

Ilvesvuori

Kulku Hutinmäentienpäästä. Polku kiertää Ilvesvuoren ja Matovuoren alueilla ja on paikoin jyrkkä ja kallioinen. Ilvesvuoren korkeus on noin 40 metriä merenpinnasta. Reilun kahden kilometrin pituinen reitti kulkee paikoin vanhassa metsässä, jossa on suuria sammaloituneita siirtolohkareita. Vuoren laella on nuotiopaikka penkkeineen. Metsä on havupuuvaltaista, valoisaa ja kuivaa. Alueella on merkittyjä maastopyöräilyreittejä.

Hautvuori

Pirttikylän ja Kusnin välimaastossa on Hautvuoren linnavuori. Pirttikyläntien varrella on polun alkuun ohjaava infotaulu. Polku paikoitusalueelta linnavuorelle on 300 metriä. Alueella on jyrkkiä pudotuksia. Hautvuoren luolastot kuuluvat Varsinais-Suomen suurimpiin ja näyttävimpiin.

Liesjärvi

Laitilan ja Euran rajalla on arvokas lintuvesi, Liesjärvi, joka muodostaa Liesrahkan avosualueen kanssa merkittävän kosteikkoalueen. Tämä on Natura-aluetta. Liesjärventien vieressä olevalta pysäköintipaikalta on n. 200 m kävelymatka lintutornille.

Isorahka

Isorahka on Untamalassa oleva keidasuo, jonka keskiosa on luonnotilaista. Suolle ei ole selvää reittiä, vaan sinne pitää kulkea pellonreunojen ja isovarpurämeen kautta, jossa ojat vaikeuttavat suolle pääsyä. Suon keskiosa on reunoja korkeammalla. Alueella on karuihin olosuhteisiin sopeutuneita eliöyhteisöjä. Isorahka ja sen eteläpuolella sijaitseva Hankeransuo ovat uhanalaisen perhosen, suovenhokkaan (*Nola karelica*) ainoita tunnettuja elinpaikkoja Varsinais-Suomessa.

Kilvomäki

Untamalassa sijaitseva pähkinälehto on Lemminkäisentien varressa. Yhdessä Hitsalan, Revästenvahan ja Vasikkhankaan kanssa Kilvomäki kuuluu rannikon

pohjoisimpien pähkinäpensaikkojen joukkoon. Alue on Natura 2000 -suojelualuetta ja kuuluu lehtojensuojeluohjelmaan.

Malvon vanha metsä

Kuuden hehtaarin alue, joka on osa vanhojen metsien suojelualueverkostoa. Metsä on valtion omistuksessa olevaa rapakivimaaperäistä kitumaata. Metsän takaosassa on harvinainen ojittamaton korpialue haapoineen.

Enäjärvi

Luonnonperintösäätiön omistama ja suojelema Enäjärven luonnonsuojelualue sijaitsee Laitilan ja Pyhärannan rajalla. 28 hehtaarin alue koostuu koskemattomasta, pääosin kuusivaltaisesta vanhasta metsästä, Enäjärven rantaluhdasta ja siitä kohoavista saarista sekä kalliomänniköistä. Lehtomaisella maapohjalla kasvava metsä on rehevä ja alueella esiintyy muun muassa uhanalainen haapariippusammal ja liito-orava. Runsas lahoppuun määrä ylläpitää monimuotoista eliölajistoa. Metsässä liikkuminen voi olla paikoin haastavaa kaatuneiden puiden vuoksi.

Kirkkelinna

Linnavuori. Auton jättöpaikalta on lyhyt matka linnavuorelle. Linnavuoret ovat luonnon aikojen saatossa muovaamia jyrkkiä mäkiä tai vuoria. Rautakaudella, esi-isät rakensivat kivilohkareista suojavalleja vihollisen hyökkäysten varalta. Puustossa kasvaa runsaasti naavaa.

Venälänvuori

Laitilan korkein kohta, noin 65 metriä merenpinnasta. Merkitty pysäköintipaikka Liesjärventien varressa noin 1,5 km Leinmäeltä Liesjärventien suuntaan. Parkkipaikalta johtaa polku ja rappuset kallionlaella olevalle laavulle.

Varpeen puisto on Varpeen alueella vesitornin läheisyydessä oleva 1990-luvulla perustettu tammilehto. **E. Elon puisto** Soukaisissa E. Elon koulun piha-alueella oleva lehto.